

РОЛЬ НОВІТНІХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДОКУМЕНТУВАННІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Шевчук Віктор,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри криміналістики*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
провідний науковий співробітник Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України,
Заслужений юрист України*

Сучасна криміналістика відповідає новітнім тенденціям розвитку цифрових технологій, створюючи засоби й методи вилучення криміналістично значущої інформації з нових видів носіїв. Інноваційні засоби, методи та технології, сучасний розвиток науково-технічного прогресу створює передумови та можливості активного використання цифрових технологій у правоохоронній діяльності, що підвищує ефективність та прискорює процес досудового розслідування, сприяє повнішому формуванню доказової бази у документуванні і розслідуванні воєнних злочинів в Україні [4, с. 898].

За таких умов визначальною тенденцією сучасного розвитку криміналістики постають процеси інтегрування знань і застосування новітніх, інноваційних розробок науки, спрямованих на протидію злочинності. Закономірний результат інформатизації соціального середовища – «технологізація», «цифровізація» та «діджиталізація» сучасної криміналістики, розроблення, формування та впровадження новітніх інформаційних, цифрових, телекомунікаційних та інших технологій у правозастосовну практику й судочинство [6, с. 83].

В умовах воєнних і глобальних загроз усім практикам у галузі міжнародного кримінального правосуддя необхідно розширювати своє розуміння сутності новітніх цифрових технологій (наприклад, у соціальних мережах, системах геолокації та мобільного зв'язку, комп'ютерній інформації й у решті цифрових слідів) і можливостей їх застосування у зонах ведення воєнних дій [8, с. 335]. Зважаючи на скоєні російськими військовими на території України масові вбивства, гвалтування, мародерство тощо, сьогодні постала проблема збирання доказів цих злочинів та їх якісного документування [5; 7], що потребує активізації й поширення застосування технологій штучного інтелекту з метою виявлення, фіксації та розслідування воєнних злочинів,

злочинів проти людяності та геноциду, що вчиняються сьогодні в Україні [1, с. 48].

Загальновизнано, що системи і технології штучного інтелекту можуть бути заснованими виключно на програмному забезпеченні та працювати у віртуальному світі (наприклад, голосові синтезатори, програмне забезпечення для аналізу відеозаписів, системи розпізнавання мовлення й обличчя) або можуть бути інтегрованими в апаратне забезпечення (робототехніка, безпілотні транспортні засоби, дрони чи об'єкти мережі «Інтернету речей»). Сучасна людина використовує штучний інтелект щодня – наприклад, для перекладу текстів, створення субтитрів для відео або блокування електронних листів (спаму). Тому штучний інтелект, як передове та перспективне наукове досягнення, у сучасних реаліях потребує новітніх криміналістичних ідей та методів, які пов'язані із удосконалення криміналістичної діяльності та їх використанням у протидії сучасній злочинності [2].

Застосування штучного інтелекту в документуванні та розслідуванні воєнних злочинів в Україні може бути корисним в багатьох аспектах. Основними напрямками, в яких він може бути використаний, є такі:

1) *аналіз супутникових знімків*. Штучний інтелект може допомогти аналізувати великі обсяги супутникових знімків для виявлення змін у ландшафті, зокрема будівель, доріг, об'єктів інфраструктури, які можуть бути пов'язані з воєнними злочинами. Він може також допомогти в ідентифікації місць, де можуть бути поховані тіла жертв воєнних злочинів;

2) *аналіз відео- та фотоматеріалів*. Штучний інтелект може бути використаний для аналізу великого обсягу відео- та фотоматеріалів, які були зняті на місці воєнних злочинів. Він може допомогти в ідентифікації підозрюваних та свідків, а також встановити, чи були зображені деякі об'єкти, які можуть мати важливість для розслідування;

3) *обробка аудіоматеріалів*. Штучний інтелект може допомогти в обробці аудіоматеріалів, наприклад, записів телефонних розмов, які можуть мати важливість для розслідування воєнних злочинів. Він може допомогти в ідентифікації голосів та визначенні місць, де були здійснені розмови;

4) *аналіз соціальних мереж*. Штучний інтелект може допомогти в аналізі соціальних мереж для виявлення зв'язків між підозрюваними та іншими особами, які можуть бути пов'язані з воєнними злочинами. Він може також допомогти в ідентифікації осіб, які можуть бути свідками воєнних злочинів або мати інформацію про них [2, с. 898];

5) *аналіз даних з медичних закладів*. Штучний інтелект може допомогти в ідентифікації тіл жертв воєнних злочинів, встановленні

причини смерті, ідентифікації військовополонених, військових злочинців та їх пошук за даними про хворобу та відомостями про їх ідентифікаційні ознаки;

6) *розпізнавання обличчя*. Штучний інтелект може бути використаний для розпізнавання облич на фото та відео з місць вчинення воєнних злочинів. Це може допомогти в ідентифікації підозрюваних, причетних до вчинення таких злочинів, та встановленню свідків, які можуть повідомити важливу інформацію про розслідувану подію;

7) *аналіз текстової інформації*. Штучний інтелект може бути використаний для аналізу текстової інформації, наприклад, повідомлень в соціальних мережах та інших джерелах, що можуть бути пов'язані з воєнними злочинами. Він може допомогти в ідентифікації підозрюваних та свідків, а також встановленні криміналістично значущої інформації про воєнні злочини, які розслідуються.

Отже, застосування штучного інтелекту може бути корисним для ефективного документування воєнних злочинів в Україні та допомогти встановити винних і притягти їх до відповідальності за вчиненні злочини. Проте, варто зазначити, що використання штучного інтелекту в розслідуванні воєнних злочинів має свої виклики та обмеження. Один з викликів полягає у тому, що війна створює ситуацію, коли може бути складно отримати достовірну інформацію через високу непередбачуваність ситуації на місці. Також, існує ризик використання ІІІ для переслідування політичних опонентів або некоректного відображення даних через певні алгоритмічні недосконалості. Усі ці фактори потребують виваженого комплексного підходу, ретельного аналізу та планування перед застосуванням штучного інтелекту у документуванні та розслідуванні воєнних злочинів, враховуючи законність їх використання та етичний характер такого виду діяльності щодо збирання, фіксації, дослідження та оцінки доказів.

Література:

1. Дуфенюк О. Розслідування воєнних злочинів в Україні: виклики, стандарти, інновації. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 1. С. 46–56.

2. Jackson C. Artificial Intelligence Changing the World of Forensics Science. EasyChair Preprint. 2021. No. 5815. 3 p.

3. Konovalova V.O., Shevchuk V.M. Digital criminalistics as a strategic direction of formation of criminalistic knowledge. *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations*: Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, January 20, 2023. Pp. 73–77.

4. Konovalova V. O., Shevchuk V. M. Modern criminalistics in the conditions of war: problems of adaptation and reload. *Modern research in world science: Proceedings of the 5th International scientific and practical conference* (August 7-9, 2022). Sci-conf.com.ua. Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 896–903.

5. Shevchuk V. Current Issues of Criminalistics in Context of War and Global Threats. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. 2022. Issue 3 (28). P. 11–27.

6. Шепітько В. Ю. Формування доктрини криміналістики та судової експертизи в Україні – шлях до єдиного європейського криміналістичного простору. *Право України*. 2022. № 2. С. 76–90.

7. Shepitko V. Yu., Konovalova V.O., Shevchuk V.M. et. al. Scientific and technical support of investigative activities in the context of an adversarial criminal procedure. *Issues of Crime Prevention*. Vol. 1. №. 42, 2021, 92–102.

8. Freeman L. Digital Evidence and War Crimes Prosecutions: The Impact of Digital Technologies on International Criminal Investigations and Trials. *Fordham International Law Journal*. 2018. No. 41. Is. 2. Pp. 284–336.

СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПІД ЧАС НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Шевчук Олександр,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри адміністративного права

та адміністративної діяльності

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Право на охорону здоров'я є одним з основних прав людини, гарантованих Конституцією України [1] тому експертизи, що проводяться щодо захисту прав людини у сфері охорони здоров'я, є вкрай гострою проблемою юридичної науки. В умовах воєнного стану в державі й продовження євроінтеграційних напрямків України [2], зокрема й проведення реформи правоохоронних органів у напрямку розвитку не каральної, а, насамперед, попереджувальної функції дотримання законодавства, в сукупності із проведенням наступного етапу медичної реформи в Україні, створюють нові виклики для захисту гарантованих державою прав і свобод громадян, в тому числі,